

Тема уроку: «Євгеній Онегін». Конфлікт високих почуттів головних героїв роману у канві особистої долі О.С.Пушкіна.

Мета уроку:

1. Дати учням поглиблене розуміння тексту роману, його сюжетних колізій у співвідношенні з особистими почуттями автора; показати красу і велич людських почуттів.
2. Навчати послідовності і логіці викладу особистих міркувань з приводу прочитаного.
3. Стимулювати процес гендерної освіти старшокласників у процесі засвоєння високохудожніх творів світової літератури; виховувати повагу до жінки.

Обладнання: Репродукції картин: П.Ф.Соколов «О.С.Пушкін. 1836 рік», В.І.Гау «Портрет Н.М. Пушкіної. 1842 рік», В.І.Гау «Н.М.Пушкіна. 1843 рік», А.П.Брюллов «Н.М.Пушкіна», В.О.Тропінін «О.С.Пушкін» (мініатюра з медальйона Н.Гончарової), О.М.Козлов «Портрет Пушкіна зі свічками» (1973р.), Є.Є.Мойсеєнко «Пам'яті поета» (1982-5 рр.). Композиційне вирішення панорами «Болдінська осінь»: букет сухого зілля; портрет О.С.Пушкіна; аркуш паперу з уривком роману «Євгеній Онегін», на якому лежить перо; драпування; сучасна фотографія осіннього пейзажу в Болдіно.

Музичне оформлення: М.Римський-Корсаков «Сіндбад-мореплавець»; Й.Штраус «Марш Радецького»; музика Е.Моріконе з фільму «Професіонал».

Література: О.Криштоф «Для серця треба вірити», Ю.Тинянов «Пушкін», Б.Томашевський «Пушкін», С.Гессен, Л.Модзолевський «Разговори Пушкина», О.Височина «Образ, бережно хранимий», О.Муза, С.Овчинникова «Життя і творчість О.С.Пушкіна» (матеріали для виставки у школі), М.Васютинський «Золота пропорція».

Стилізація класу під світський салон ХІХ століття.

ХІД УРОКУ:

1. Вступне слово вчителя.
2. Інсценізація уривків з роману «Євгеній Онегін», фактів особистого життя поета з вкрапленням елементів обговорення та евристичної бесіди.
3. Стислий аналіз структури роману «Євгеній Онегін» з позицій образотворчого мистецтва. (*Розповідь вчителя образотворчого мистецтва про «золоту пропорцію» та числа Фібоначчі*).
4. Підведення підсумків уроку.

1. Вчитель. Кажуть, раз на століття земля народжує Генія, людину, що має принести своє життя на жертвовник нації, прославити свою країну, свій народ і залишити гідну пам'ять про себе для нащадків. Безперечно, одним із таких людей був російський поет Олександр Сергійович Пушкін. Доля не завжди виявляла прихильність до митця, але він залишив нам багату спадщину, яка вчить мислити, аналізувати, вона щира, відверта, легка для сприйняття, зрозуміла і

доступна. Поет роздумував над багатьма аспектами людського життя. Але сьогодні ми зупинимось лише на одному. Ми поговоримо про високі і прекрасні почуття: кохання, дружбу, вірність і самопожертву. Саме про ті речі, які вирізняють людину серед інших живих створінь, керована якими, людина творить небачені дива; вражаючі картини, величні споруди, безсмертну музику. Сьогодні у нас є унікальна можливість подумки перенестись у далеке ХІХ століття, стати одним із героїв роману «Євгеній Онегін» і хоч на мить поринути у вир почуттів тих людей, що живуть на сторінках твору. Тож нехай вогонь вічного кохання показує нам дорогу. Вам слово, Поете.

Пушкін: Я народився у Москві далекого 1799 року. При хрещенні отримав ім'я Олександр. По матері був нащадком славетного Ібрагіма Ганібала, що зробив для Росії немало. Я ріс звичайним хлопчиком: доволі замкнутим, навіть дикуватим. Від природи мав смугляве обличчя, виразні сині очі і каштанові кучері.

Дві люблячі жінки, два добрих ангели-охоронці – няня Орина Родіонівна і бабуса Марія Олексіївна – з дитинства оточили мене теплом і ніжністю, навчили прекрасної рідної мови, познайомили з дивовижним світом народної поезії. На восьмому році життя я вже складав французькою маленькі комедії і епіграми. Слово моє набирало сили. Я мужнів, закохувався безліч разів і безліч разів розчаровувався. Здавалося, що саме життя готувало мене до найважливішої сповіді. Я вже бачив очі своєї Тетяни, хоч сама вона була ще незрима.

Я хотів подарувати людям світлу і прекрасну казку. Але доля готувала мені іншу дорогу. Тернисту і важку, дорогу боротьби, надлюдських випробувань, підлості і зради.

Цензор: Молодий вільнодумець, що майже три роки, не знаючи страху, складав і поширював у імператорському Петербурзі свої свободолобні вірні, не міг залишатись непоміченим і безкарним. В ці дні Карамзін писав: «Над тутешнім поетом Пушкіним згущаються хмари громоносні.»

Імператор знав усе: і про заборонену поезію, і про участь у революційному гуртку «Зелена лампа». Він лише стояв перед вибором, як позбутися поета: чи заслати в Сибір, чи ув'язнити у Соловецькому монастирі. І тільки заступництво друзів – Ф.Глінки, Жуковського, Карамзіна – пом'якшило покару. В середині травня 1820 року поет прибув у Єкатеринослав під начало намісника краю генерала І.М.Інзова.

Пушкін: *(на фоні музики)* На цей раз доля стала до мене прихильнішою. 26 травня 1820 року через Єкатеринослав проїжджав герой війни 1812 року генерал М.М.Раєвський разом зі своїм сином і моїм найкращим другом Миколою. Вони їхали на кавказькі мінеральні води, В цей день мені виповнився 21 рік. Я був дуже хворий; в гарячці, марив, бо напередодні викупався у Дніпрі. Друзі не залишили мене на самотні, далеко від родини і близьких. Так розпочалася моя

захоплюючи подорож по Криму і Кавказу. Височенні гори, буйна, яскрава рослинність, сліпуче сонце, безкрайній простір і море переповнили враженнями мою уяву. Коли закінчились мої канікули, я продовжував відбувати заслання у Кишиневі. Там просто не міг сидіти склавши руки. Робота сама просилася на папір, це була важлива робота: твір, що став усім моїм життям. Я розпочав роман у віршах «Євгеній Онегін».

2. Інсценізація з вкрапленнями елементів обговорення та евристичної бесіди.

(Петербурзький салон. Звучить музика. Онегін пише в альбом графині Головіної. Двоє молодих дворян ведуть розмову).

1 дворянин: Хто цей молодий чоловік, що так приязно розмовляє з графинею Головіною?

2 дворянин: О! Це Онегін, мій хороший приятель!

1 дворянин: Незнайоме обличчя... Кажете, ви знаєте його близько?

2 дворянин: Так, він із заможної аристократичної родини, але, подекуди, що його батько розтратив геть усе, даючи по три бенкети на рік.

1 дворянин: Бачу, він доволі освічений і, мабуть, на язик гострий, бо наші дами від нього просто в захваті.

2 дворянин: О, цього у Євгенія не відбереш! Французькою володіє досконало, мазурку танцює легко, всього знає потроху і вміє з виглядом знавця вести світську розмову. З латини розуміє стільки, щоб епіграфи розбирати. Онегін нині в моді, бо вдягається, як денді лондонський ще й сипле гострими епіграмами. Ось товариство і вирішило, що він розумний і дуже милий.

Мовець зачитує напам'ять X строфу першого розділу роману.

Онегін. Мені тільки 18, але я вже розчарований і спустошений одноманітністю життя. Оточення, в якому я існую, спотворило, очерствило і озлобило мою чисту і благородну душу. Я відчуваю велику внутрішню силу, хочу багато чого змінити і покращити в світі та водночас не можу нічого зробити, бо не готовий до активних дій. І дуже багато важить для мене думка оточення. Мене обзивають аморальним типом і черствим егоїстом, але ніхто не замислюється над тим, що саме він бачить: мене чи світську маску. Справжні ж почуття заховані під нею, їх лише треба розбудити...

Боже, вона така проста і чиста! І вона так щиро покохала мене! Боже, це несправедливо, адже я не можу відповісти їй взаємністю. Моє серце вміє зваблювати, кохати ж – ні!

Мовець зачитує напам'ять XXV строфу другого розділу роману.

Тетяна: *(на фоні музики)* Євгеній увірвався в моє життя, мов свіжий вітер, В ньому все було нове і незнайоме: поведінка, одяг, манера спілкуватися. Його погляд,

здавалося, пронизував наскрізь. І я закохалася. Та припустилася страшної помилки; перша зізналася у своїх почуттях. І світ не пробачив цього мені... *(Тетяна сідає за стіл, імітує писання листа, потім у емоційному пориві встає і декламує його напам'ять. Після того складає аркуш і сідає на лавку поруч з нянею, що займається рукоділлям. Звучить музика).* Ніч надворі, але не спиться, няню. Душно тут... Поговори зі мною, няню.

Няня: Про що ж поговорити, Таню? Коли ще молодію я була, то знала старих билин і небилиць чимало, про духів добрих, злих і про дівичь. Та нині темно все для мене, Таню, що знала, то забула...

Тетяна: *(говорить в простір)* Розкажи про давні дні, коли ти закохана була.

Няня: Та що ти, Таню! У ті часи ми і не чули про кохання. Мій Ваня молодший був за мене, мій світ, мені ж було тринадцять літ. Тиждні зо два до нас ходила сваха, а потім татко й поблагословив мене... Та ти не слухаєш, Тетяно!

Тетяна: Ой, няню, любя, я сумую. Ні, я не хвора! Я... кохаю! Залиш мене, я покохала! *(Няня встає, але Таня бере її за руку).* Ой ні, не йди! Залишся. Послугу зроби мені, я прошу. Ось лист, пошли онука з ним свого до О..., до сусіда нашого.

Няня: Не знаю я, їй-богу, до кого лист цей переслати?

Тетяна: До Онегіна, сусіда нашого, пошли онука свого! *(Няня йде, Тетяна схиляється над столом).*

Мовець зачитує напам'ять XI строфу четвертого розділу роману.

Тетяна: Як боляче, як соромно... Скажіть, у чому винна я? За що караюсь? Невже за те, що серцем і душею я вірно покохала і щастя прагнула!? Яка відплата... *(Цитує відповідь Онегіна: „Я вас люблю любов'ю брата, а, може, устократ сильніш... покохаєте ви знову, та вчіться володіти почуттями“).* Кого ж кохати? Кому вірити? Хто не зрадить вас ніколи?

Евристична бесіда.

Вчитель. Пушкіну подобаються сильні, незалежні, впевнені в собі натурі. Такими були всі шляхетні жінки, яких кохав поет. Такою він побачив і свою Тетяну. Розкажіть, якою ви уявили собі цю молоду дівчину. Які почуття викликав у вас образ Тетяни? Які почуття викликає у вас образ Євгенія Онегіна? Чому Онегін не відповідає взаємністю на почуття Тетяни? Чому Тетяна покохала Онегіна? Чи підходять одне одному герої роману і чи можуть вони у перспективі бути разом?

На початку роману Євгеній – типовий продукт цивілізації, суспільства, в якому існує. Тетяна ж – втілення не змарнованої цивілізацією природи; незайманої, чистої, доброї, довірливої і щирої. Цивілізація і природа – антиподи. Вже сам цей факт викликає сумніви щодо щасливої спільної долі героїв роману. Щасливе взаємне кохання було розкішшю не тільки для бідних пригноблених людей, що підкорялися жорстокій долі, а й для багатих і благородних, яким заважали бути щасливими умовності і осуд оточення. А

відтак високу напругу емоцій могли дозволити собі лише люди неординарні, люди-бунтарі, котрі не зважають на оточення і примхи долі. Ні Тетяна ні Онегін бунтарями не були, хоч і виділялися із загальної маси прогресивним мисленням.

Чи були реальні прототипи образу Тетяни? Звичайно, були. Пушкін відрізнявся вразливою і емоційною натурою. Він закохувався безліч разів і кожен раз був назавжди. Ось і зараз Олександр побачив Єлизавету Бранніцьку і не зумів встояти перед чарами рудоволосої красуні з зеленими очима. Але юна панна не відповіла взаємністю, бо сама в цей час до безтями кохала Олександра Раєвського – розчарованого скептика, обдарованого глибоким, різким та іронічним розумом. Але блискучий кавалер доволі холодно сприйняв освідчення юної провінціалки і відповів так, як у майбутньому відповість Онегін на почуття Тетяни.

Єлизавета Бранніцька. Хтось любив мене, хтось мені відверто заздрив. Так, я була красива, аж надто красива, щоб викликати прихильність сильної половини людства. Еліза Бранніцька... Ні, тепер уже Єлизавета Ксаверіївна Воронцова. Пушкін не мав права зображати мене бездушною і жорстокою лялькою. В мене було серце і в ньому – перше і єдине кохання – Олександр Раєвський. Чи кохала я Пушкіна? Можливо... «Та іншому я віддана і йому залишусь вірна я.» Здається, так скаже потім поет. Це, правда, буде стосуватись іншої світської дами, яка чомусь надзвичайно точно повторить історію мого життя.

Вчитель. Єлизавета вийде заміж за немолодого генерала Воронцова, а поет довірить свою тугу за втраченим коханням тільки білому аркушеві паперу. Була й інша жінка – юна шістнадцятирічна Марія Раєвська...

Марія Раєвська. Я пам'ятаю ніч, прозору ніч, коли з неба, всіяного зорями, сипався блискучий і мерехтливий пил. А разом з ним на землю опускався майже нереальний захват і радість юності. В шістнадцять років світ здається таким добрим, чистим і казковим... На мені була рожева батистова хустина, і легкий вітер зірвав її з мого плеча. Олександр Сергійович впіймав її на кущах шипшини. Коли він віддавав хустину мені, наші пальці зустрілися... Кажуть, потім Пушкін створив правдивий і дуже привабливий образ молоді дівчини Тетяни. Поет написав одному з друзів: «Я в багатьох місцях для образу набрав. Але душа була її – Марії Раєвської. Я знайшов свій ідеал.»

Я вдячна людині, яка вирізнила мене з барвистого натовпу юних красунь і залишила корисну для нащадків пам'ять про мене.

Вчитель. Він вагався: Параша, Наташа... Ні, Тетяна! Так, її величність сильна Жінка. Любов буде зватись Тетяною. У цьому простонародному імені відобразився ще й протест поета проти закріплених літературних традицій і штампів. Назвати головну героїню свого роману Тетяною означало кинути виклик суспільству. Та давайте повернемося до роману. В ньому є ще один жіночий образ – це

Тетянина сестра Ольга. Вона теж закохана, але на відміну від сестри, щаслива у коханні.

Ольга. Привітай мене, сестрице Таню! Сьогодні знову Ленський буде в нас! Це так зворушливо, коли за руку ми з ним прогулюємося в саду, коли до локонів моїх торкається він випадково чи край одежі з трепетом цілує. Ось прочитай вірші, що Володимир у мій альбом з любов'ю написав! Сьогодні, правда, хоч і дивно це, але Онегін кокетував зі мною цілий вечір, запрошував щоразу на мазурку і руку ніжно цілував.

Мовець зачитує напам'ять XV, XVI, XVII строфу шостого розділу роману.

Ленський. Я не можу допустити, щоб це юне серце спокусив петербурзький розпусник. Щоб ніжну квітку, яка ще не розпустилася, черв'як мерзенний поточив. Ти, Ольго, ліліє моя, за тебе завтра смерть приймаю я.

(Сцена дуелі. Звучить музика Еніо Моріконе. Онегін і Ленський стоять спиною один до одного. В руках – пістолети).

Онегін. Я не хочу цієї дуелі, бо мій друг став раптом ворогом через непорозуміння і свою надмірну гордість.

Ленський. Я не можу відмовитися від цієї дуелі, бо він принизив мою гідність і гідність коханої жінки.

Онегін. Це якимсь безглуздя, він такий молодий і недосвідчений і міг би ще багато зробити корисного для людей.

Ленський. Ми – різні і ніколи не дійдемо до спільної думки. Один з нас завжди буде на перешкоді іншому. Один має померти. Нехай це буде Онегін. Я вибираю дуель.

Онегін. Я можу вибачитися перед ним і вбивства не буде. Але дуель призначена, і коли я не з'явлюсь, оточення назве мене боягузом. Я – не боягуз. Один з нас має загинути. Нехай це буде Ленський.

(Суперники розходяться, повертаються обличчями один до одного і наводять пістолети. Ленський першим опускає пістолет і повільно відходить).

Вчитель. Давайте подумаємо, чому так легко зійшлися Ленський і Ольга. Як ви можете охарактеризувати кохання Ольги і Ленського? Чому Пушкін так мало місця відвів у творі почуттям Ольги і Ленського? Між Онегіним та Ленським відбулася дуель. Чи можна її було відвернути? І як? Чому Пушкін «вбиває» Ленського?

Вчитель. У восьмому розділі Пушкін підводить своєрідний підсумок роману. Тетяна – поважна світська дама, Онегін – людина без сім'ї, без будь-якого конкретного заняття, зневірений, спустошений, обділений душевним спокоєм і теплотою. Герой раптово втрачає голову від запізненого кохання до людини, яка багато

років тому сама прагнула подарувати його. Онегін мучиться і страждає. Нам щиро жаль його, але в ситуації, що склалася, винен він сам.

(Онегін читає напам'ять лист до Тетяни).

Вчитель. Тетяна холодно зустрічає почуття Онегіна. Як ви думаєте, Тетяна ще кохає його? Чому героїня не прагне реанімувати своє почуття до Онегіна? Чому герої роману змушені розлучитися?

Страх: Я – страх. Це я підштовхнув Онегіна до кривавого вбивства – дуелі з єдиним другом, романтиком Ленським. Це я примусив головного героя скоритися долі і плисти за течією без опору і боротьби. Не я спланував подальшу долю Тетяни.

Обвинувачення: Я звинувачую суспільство, в якому жили герої роману. Суспільство зробило Онегіна боягузом. Суспільство перетворило високі почуття на розвагу. Суспільство скалічило долю не однієї молодої людини того часу. Вирок: Людина повинна прагнути щастя. Гармонія і любов — це і є щастя. Людина наперекір долі має боротися за свої почуття, бо тільки тоді вона має право називатися людиною.

Тетяна дійсно пушкінський ідеал, але не романтичний, книжний, придуманий, а глибоко життєвий, реальний, що увібрав не тільки найкращі риси багатьох жінок, котрих знав і котрими захоплювався Пушкін, а й частину його власної душі.

Взимку 1828-1829 року на одному з петербурзьких бенкетів Пушкін знайомиться з Наталією Миколаївною Гончаровою. Їй 16 років. Незвичайна краса, юність, романтична принада дівчини глибоко схвилювали поета. Він покохав її. З нею тепер він пов'язував усі свої мрії про дім і сім'ю.

(Пушкін читає вірш «Мадонна» на фоні музики).

Дружина поета: Я – Наталія, уроджена Гончарова. Мама ласкаво на французький манер кличе мене Наталі. Мені 16 років. Сьогодні батьки вперше вивезли мене на бал. Мені дуже цікаво і трішки лячно. Заграли мазурку. До мене підійшов він. Нас познайомили. За ним тягнеться довгий шлейф світських перемог і поразок, а ще – він скандальний поет Росії. На душі тривожно: я знаю – Олександр Пушкін буде моїм чоловіком.

Вчитель. Ось і настав час, коли поет з вдячною ніжністю прощається зі всіма жінками, котрих коли-небудь кохав і знав, котрі подарували йому найкращі хвилини щастя і натхнення. В 1830-му році поет завершує свій роман у віршах «Євгеній Онегін». Але його особиста доля якимось містичним чином нагадує долю його літературних героїв.

Доля: Я посидала поетові радощі і випробування, щоб гартувати характер і витончувати

душу. Я подарувала йому дружбу і кохання, а це породило ворожнечу і ненависть з боку нищих людей.

Чи могла, я бути іншою? Так, але для цього Микола I мав би полюбити поезію, заздрісники мали б забути про існування Наталії Миколаївни, а сам поет був би змушений навчитися складати хвалебні оди імператорові і його оточенню. Тільки тоді б це була зовсім інша людина, а не поет світового імені з полум'яним серцем. Тому з'явився Дантес.

Дантес: Як мені набридли ці пихаті і самовдоволені пики. Та особливо дратує той арапський нащадок-віршомаз. Наталія Миколаївна, безперечно, приваблива жінка і могла б підшукати блискучу партію, але надала перевагу карликові з мавританською зовнішністю. Кажуть, що у його донжуанському списку більше сотні перемог, але, гадаю, уявних там більше, ніж реальних, І все-таки якийсь магнетичний флюїд, що так приваблює дам, у ньому є.

Він захоче стрілятися. Стрілець він непоганий, але я швидший. До того ж за мною підтримка суспільства. А Пушкін уже не той, що був раніше...

Жуковський: Олександр Пушкін був моїм хорошим другом. Я пам'ятаю в деталях день його дуелі з Дантесом. Встав Олександр Сергійович рано, десь коло восьмої. Був веселим і безтурботним. Після ранкового чаю багато і довго писав, потім ходив по кімнаті, співав пісні. Приїхали на місце дуелі. Поки секунданти рівняли сніг. Поет дивився на ці приготування байдуже. Першим стріляв Дантес. Пушкін впав, потім підвівся на ліктях і запитав у секунданта Даширака: «Я вбив його?» «Ні,» – сказав Даширак. «Дивно, – відповів поет, – я думав, що смерть Дантеса принесе мені задоволення, та відчуваю тепер, що ні.»

Душа: Він був поет... поет від Бога і для людей. Широко відкритими очима він вбирав у себе барвистий світ. В тих очах, мов у чарівному дзеркалі, спалахували і гасли людські почуття, хвилювалося холодне море і витворювало дивну казку дитинства. Народжувалися сильні і благородні натури, щоб у серцях людей, які житимуть через століття, пломеніла Відвага, Щирість, Доброта і Любов – вічна, всепоглинаюча і всепрощаюча.

3. Вчитель. Здавна людям було відомо про існування «золотого числа», яке лежить в основі прекрасного. Якщо говорити мовою математики, то «золотим» називають число, що приблизно дорівнює 1,62. З «золотим числом» тісно пов'язаний ряд Фібоначчі. Італійський математик XIII століття Леонардо Фібоначчі вивів ряд чисел, у якому кожне наступне число є сумою двох попередніх. У цьому не було б нічого надзвичайного, якби не одна просто-таки містична закономірність: якщо поділити будь-яке більше число на поряд розміщене менше, то вийде величина, наближена до «золотої пропорції»! І що найцікавіше, чим далі від початку ряду, тим це значення точніше.

З'ясувалося, що «золотому числу» підпорядковується практично все, починаючи від атома і закінчуючи зоряними системами. І якщо у архітектурі «золота пропорція» застосовувалася ще з прадавніх часів, то логічно

припустити, що і в інших видах мистецтва, найбільш довершених за формою, вона має проявитися.

Ми всі знаємо Пушкіна як найвидатнішого поета Росії, а отже «золота пропорція» у його творах, без сумніву, має бути. Як стверджують дослідники творчості великого поета, розміри віршів, метрика тяжіють до трьох чисел Фібоначчі: 8,13, 34,55. Роман у віршах «Євгеній Онегін» складається з восьми розділів, у кожному розділі приблизно 50 віршів, а кожен вірш складається з 14 рядків. Найдосконаліший, звичайно ж, останній розділ роману. В ньому 51 вірш плюс лист Онегіна Тетяні (5 віршів), що дуже близько до числа 55. Цей лист розбиває розділ на дві великі частини: 32 і 19 віршів; їх співвідношення рівняється 1,68. Збіг? Сумнівно. Очевидно, що поет інтуїтивно відчував гармонію і будував свої твори за її законами натхненно і легко.

Цікаво, що і основні події життя Пушкіна теж підкорялися магії чисел Фібоначчі. У 8 років поет починає складати невеликі комедії французькою, на рубежі свого 13-ліття починає навчання у Ліцеї, на 21-му році їде на заслання, а в 34 отримує принизливе звання камер-юнкера.

4. Підсумок уроку.

Вчитель. Письменник живе у своїх творах. Бурі емоцій, що вирували в душі митця, неодмінно знаходять своє відображення на сторінках художніх творів. Конфлікт власних почуттів О.Пушкіна породив безсмертні образи Тетяни Ларіної і Євгенія Онегіна, Ольги Ларіної та Володимира Ленського.

Суспільство, в якому жив поет, стало своєрідним каталізатором цього процесу, показало справжні причини появи таких героїв. Хтось сказав, що поет – це оголений нерв епохи. Коли йому боляче – болить цілому світові, коли йому радісно – весь світ купається в любові і радості. О.Пушкін, попри всі страждання і власні негаразди, зумів показати людям велику Любов. Його твори стали енциклопедією високих почуттів. І це справедливо, бо дорогою до безсмертя може бути тільки Любов.